

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD:I *** ID:54 K:109*

<http://www.akademikbakis.org>

TÜRKİYE’DE KADIN EĞİTİMİN BUGÜNKÜ DURUMU*

Yücel Gelişli

Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Fakültesi

Özet: Toplumların gelişmesinde kadının önemli rolleri ve sorumlulukları vardır. Bu bağlamda bakıldığında, geçmişten bugüne değişen kadın rolleri, kadının toplumun her alanında istihdamının artması kadın eğitimini daha da önemli kılmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye’de kadın eğitiminin tarihsel gelişim süreci ele alınarak, bugünkü durumu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma betimsel nitelikte doküman incelemesine dayanan nitel bir çalışmadır. Araştırmanın verileri; ilgili alan yazını ve Türkiye İstatistik Kurumu ve Milli Eğitim Bakanlığı istatistik verilerinden elde edilmiştir. Bu çalışmada; Türkiye’de kadın nüfusun, Cumhuriyetin ilanından sonra sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitimsel kazanımlara sahip olduğu haklar elde ettiği, ancak bu gelişmelerin yeterli olmadığı, okuryazarlık oranı oldukça düşük iken, eğitime yapılan yatırımlar ve kanuni düzenlemelerle devam sağlanarak bu oranın günümüzde büyük bir artış gösterdiği, okuryazar oranlarının dünya ve batılı gelişmiş ülkeler sıralamasından daha geride olduğu belirlenmiştir.

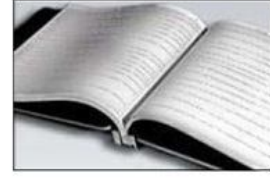
Anahtar Kelimeler: Eğitim, Kadın eğitimi, Eğitimde eşitlik

THE CURRENT STATE OF WOMEN’S EDUCATION IN TURKEY

Abstract: Women have important roles and responsibilities in the development of societies. In this respect the traditional and changing women roles, the increase in women employment in all areas of the society put women’s education in an important position. In this study, by examining the historical development process of women’s education in Turkey the current situation was tried to be determined. The study is a qualitative one with descriptive quality that depends on document analysis. The data of the study was obtained via the related literature and statistical data of Turkish Statistical Institute and Ministry of National Education. In the study it was found that; female population in Turkey has gained social, economic, cultural and educational attainment rights after the announcement of the Republic, but these improvements are not sufficient as the literacy rate is quite low, whereas with the investments in education and government regulations now the ratio showed a large increase, it was determined that the literacy rates fall behind the western developed countries and world rankings.

Key words: Education, Women Education, Equality in education

* Bu çalışma 1.Uluslararası Kadına Yönelik Şiddette Multidisipliner Yaklaşımlar Kongresi’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:J *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

1.GİRİŞ

1.1. Osmanlı Döneminde Kadın Eğitiminde Yaşanan Gelişmeler

Toplumların gelişmesinde kadının önemli rolleri ve sorumlulukları vardır. Bu bağlamda bakıldığında, geçmişten bugüne değişen kadın rolleri, kadının toplumun her alanında istihdamının artması kadın eğitimini daha da önemli kılmaktadır.

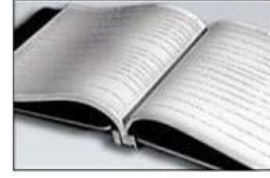
Türlere ait bilgiler milattan önce dört bin yıl gerilere kadar ulaşır. Eski Türklerde kadın; Ata biner, silah kullanabilir, savaşabilirdi, Elçilerin kabulünde Hakan ve Hatun beraber bulunurlardı, Savaş kuruluna Hatun da üyeydi. Kadının toplumsal durumu oldukça iyiydi, erkek ancak tek kadınla evlenirdi, Çocuk üzerindeki velilik hakkı baba kadar anneye de aitti(Aydoğan,2013).Kadının toplumsal statüsü her zaman önemli görülmüştür. Kadınlar devlet işlerinde, ailede önemli kararların alınmasında ve uygulanmasında eşi ile birlikte hareket ederdi. Göçebe hayat tarzı aynı zamanda kadın eğitimini de biçimlendirmekteydi. İslam öncesi dönemde yaygın eğitim yoluyla genellikle savaş ve ev işlerine dayalı bir eğitim veriliyordu(Akyüz, 2013). Üretilenin ürünlerin ve yetiştirilen hayvanların korunması, göçebe hayatı Türk toplumlarında kadınlarının aynı zamanda savaşçı özellikler taşımalarını gerektiriyordu.

İslam dinin kabulü ile birlikte, İslam şeriatının erkek egemen tefsirleri ve daha önce İslam'ı kabul etmiş toplumdaki kadınla ilgili geleneklerin bir kısmı dinde olmamasına rağmen din referansı ile kadın

edimini uzun yıllar Türk- İslam devletlerinde geri bırakmıştır. Bu süreçte genellikle kadınlar ev işleri ile ilgili bilgileri ebeveynlerden ya da maddi durumun yeterliğine göre evdeki bacı kalfalardan eğitim almışlardır(Koçer, 1991).

1839 yılında Tanzimat fermanının ilan edilmesinden sonra eğitimde de ortaya çıkan batılılaşma hareketleri ile birlikte yenileşen eğitim sisteminde kadınların eğitimine yönelik çabalarda ortaya çıkmış, bu anlamda yasal düzenlemeler yapılmaya çalışılmıştır. Bu değişim düşüncesine rağmen erkeğin birden çok kadınla evlenmesi, dilediği zaman tek taraflı olarak kadınları boşaması, çoğunlukla kız çocuklarının eğitim hakkından yoksun bırakılması, ancak bir avuç ayrıcalıklı kadının özel öğretmenlerle eğitim görebilmesi, kadınların iş hayatından uzak tutulması gibi eşitsizlikler 20. yüzyıla kadar devam edip gelmiştir(Koçer, 1991, Akyüz, 2013, Gelişli, 2005b).

Tanzimat dönemi ile başlayan batılılaşma sürecinde iyi niyetli çabaların sonucu olarak 1859 yılında kızlar için İstanbul'da Cevri Kalfa Kız Rüşdiyesi açılmıştır. Ayrıca, sayıları giderek artan kız rüşdiyelerinden mezun olan kızların lise ve üniversiteye gitme istekleri, Maarif Nezaretini yeni okullar açılması için zorlayan etmenlerden biri olmuştur. Kız rüşdiyelerine öğretmen yetiştirmek amacıyla 1870 yılında Darülmuaallimat (Kız Öğretmen Okulu) açılmıştır. Maarif Nezareti'nin Dârülmuaallimât'a öğrenci alımı için açtığı ilk sınava katılan 32 öğrencinin hepsi de başarılı bulunmuş ve bunlardan 20'si 1872-73 ders yılında

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:I *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

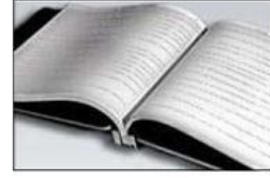
mezun olmuştur. Böylece 1873 yılında ilk defa kız rüştiyelerinde nakış dışındaki derslere hanım öğretmenler girmeye başlamış, bu hanımlar, Türk eğitim tarihinde resmi okuldan yetişerek görev alan ilk öğretmenler ve devletin ilk kadın memurları olmuşlardır (Akyüz, 1999, Gelişli, 2005a, Gelişli, 2005b).

II.Meşrutiyet döneminde Maarif Nezaretini giriştiği önemli yeniliklerden birisi, kızlar için rüşdiyelerin üstünde lise düzeyinde bir Kız İdadîsi açma düşüncesidir. Balkan savaşlarından hemen önce toplumda "taassubun azalması" ile 1911 yılında Kız İdadîsi (Ergün, 1996; Akyüz, 1999; Gelişli, 2005b; Gelişli, 2000), yine Eylül 1914'te de İstanbul'da İnas Darülfünûnu adını taşıyan, kızlar için bir Üniversite açılmıştır. Buranın ilk öğrencileri İstanbul Darülmuallimatı ve Kız İdadîsi mezunları ile giriş sınavını kazanan bütün bayanlardı. Kurumun çetin sınavlarına bayanları hazırlamak için özel dersaneler bile açılmıştı. İnas Darülfünû'nun Eylül 1914 tarihli Talimatnamesine göre, evli ya da dul kadınlar okula alınmayacaklardı. Kızlara, güzel sanatlar alanında da yüksek öğrenim vermek için Kasım 1914'te İstanbul'da *İnas Sanayi-i Nefise Mektebi*'nin kurulması da, kızların eğitimi için atılan önemli bir adımlardan biridir. Eylül 1917'de kadınların da Tıp, Dişçilik, Eczacılık öğrenimi görmelerine izin verildi. Kızlar için açılan bu okulların sayıları çağ nüfusunu kapsayacak nicelik ve nitelikte olamamış, İstanbul dışında yaygınlaşmamıştır (Ergün, 1996; Akyüz, 1999; Gelişli, 1999; Gelişli, 2004a; Gelişli, 2005b).

Kızlar için giderek her düzeyde öğretim kurumlarının açılmaya başlaması; okuyan, okumak isteyen kızların çoğalması, erkekler ve kızlar için ayrı ayrı okullar açılmasında yaşanan çeşitli güçlükler, imkânsızlıklar ve toplumda bağnazlığın giderek azalması gibi nedenlerle, II.Meşrutiyet dönemi sonlarında kız-erkek karışık yani "karma eğitim" sorunu gündeme gelmiş ve basında tartışılmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin sonucu olarak diyebileceğimiz bir gelişmede İnas Darülfünû'nun yapısında meydana gelmiştir. İnas Darülfünûnu 1920'de Darülmuallimat-ı Âliyeden ayrılıp Darülfünûna bağlanmıştır. Uygulamanın başlarında kız öğrenciler derslerini yine erkeklerden ayrı olarak başka saatlerde yapacaklardı, fakat Fen ve Edebiyat şubelerindeki kız öğrenciler kendi sınıflarını boykot edip erkek öğrencilerin sınıflarına gitmişler ve böylece Türk Eğitim Sisteminin ilk karma eğitim uygulamasını fiili olarak gerçekleştirmişlerdir. Böylece İnas Darülfünûnu kendiliğinden Eylül 1921'de kapanma sürecine girerek tarihe karışmıştır (Akyüz, 1999; Ergün, 1996; Gelişli, 1999). Kız öğrenciler 1921-1922 öğretim yılında Hukuk Fakültesine, 1922-1923 öğretim yılından itibaren de Tıp Fakültesine alınmıştır (Akyüz, 1999).

1.2. Cumhuriyet Döneminde Kadın Eğitiminde Yaşanan Gelişmeler

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu ile birlikte her alanda olduğu gibi birçok alanda yenileşme hareketini başlamış, Atatürk'ün önderliğinde gerçekleşen inkılaplar, medeni kanunun kabulü ile kadına birçok sosyal haklar getirilmiştir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:J *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

Altı yüz yıllık kültürde birçok alanda ikinci sınıf vatandaş olarak görülen ve buna uygun yaşayan Türk kadınlarının, toplumsal eşitliğinin sağlanması devletin ve toplumsal hayatın bütününde top yekün yapılacak reformlara ve kadının eğitilmesine bağlıydı. Cumhuriyet Türkiye'sinin Osmanlı İmparatorluğundan devir aldığı toplum mirası, ekonomik ve sosyal hayatın dışına itilmiş Türk kadınının, erkeğiyle eşit haklardan yoksun oluşuydu. Türk milletinin en kısa zamanda çağdaş yaşama şartlarına ve uygarlık düzeyine yükselmesini amaç edinen bir lider olarak, Atatürk'ün yaptığı tüm inkıâplarda özellikle öncelik verdiği konu, millî eğitim en ücra köşelere kadar yaygınlaştırılması olmuştur. Çünkü o, millî eğitimi toplumsal gelişmenin, ekonomik ve siyasi hakların kazanımı için temel hareket noktası olarak sayıyordu(Gözütok, 1972. Gedil,1998, Gelişli, 2005b).

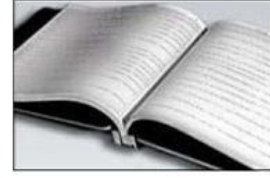
Osmanlı'da İslami örüntülerle çerçevelenerek çok sınırlı kalan batılılaşma projesi Kemalist eğitimin öğretim birliği ilkesi ve öteki yasal inkıâplarla pekiştirilerek sistemle bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Bu yapısal değişim projesinin toplumsal değişmeye önemli katkıları olmuştur. Eğitim alanında sağlanan gelişmeler, kadının medeni ve siyasal haklara sahip erkeğin eşiti bir yurttaş olarak kabulünü sağlamıştır. Cumhuriyetin eğitim reformu, kadınların insan olma saygısını kazanabilmeleri için erkeklere sağlanan eğitimden yararlanmasını öngörmüştür(Tan,1994).

1.3. Karma Eğitim

Osmanlı Devletinde, kızlar sadece sıbyan mekteplerine devam ettikleri, bu okullarda da erkelerden ayrı oturmak kaydıyla bir arada kız erkek eğitim gördükleri; medreselere de kız öğrenciler devam edemedikleri için karma eğitim bir sorun olarak görülmemiştir(Gelişli, 2002). Tanzimat dönemiyle başlayan süreçte birkaç özel rüştiye ve iptidai mektep dışında karma eğitim uygulaması gerçekleşmemiştir.

1924 yılında Tekirdağ'da kız lisesi olmadığından kızlar erkek lisesine kayıt olmak istemiş, bakanlık da bunu olumlu karşılamıştı, aynı sene ilkokullarda karma eğitim başlatılmıştır. 1926 yılında Medeni Kanunun kabulü ile harp okulları dışındaki tüm eğitim kurumlarında kız çocuklarına hizmet verecek şekilde düzenlemeler yapılmıştır. 22 Mart 1926 tarih ve 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanun ile 10 Haziran 1933 tarih ve 2287 Sayılı Maarif Vekâleti Merkez Teşkilatı ve Vakfeleri Hakkında yasalarla eğitim hizmetlerinin modern bir şekilde yürütülmesi yasalaştırılmıştır. 1926-1927 öğretim yılından itibaren ücretsiz hale getirilen orta öğretimde kız ve erkek öğrencilerin bir arada öğrenim görmeleri fiili olarak başlatılmıştır (Ergün,1997).

Türkiye'de temel eğitimin Osmanlı döneminden beri yasa ve yönetmeliklerle destekleniyor olmasına karşılık, nüfusun eğitilmişlik durumu ve özellikle de kadınların eğitiminin düşük düzeyde olması, ülke kalkınmasının önündeki en büyük engellerden birini oluşturmuştur. Zorunlu eğitimin yaygınlaştırma çabalarına rağmen özellikle kız öğrencilerin aleyhine bir durum ortaya çıkmıştır. Mevcut

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:J *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

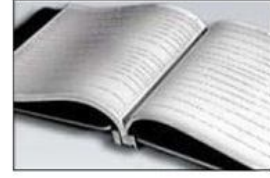
istatistikler, okur-yazar olamayan nüfusun hala düşük olmadığını, özellikle orta ve yüksek öğretimde düşük okullulaşma oranları sorun olduğunu göstermektedir. (UNICEF, 2003).

Hızlı şehirleşme kadın nüfusunda eğitimden yararlanma isteğini ve okullaşma oranlarını artırmıştır. Ancak, kırsal kesimlerde kadının halen tarımsal işgücü olarak görülmesi, erken evlendirilmesi, ev işlerinde temel yardımcı görülmeleri ve kız çocuklarının erken evlenmelerinden dolayı eğitim imkânlarından yeterince yararlanamamalarına neden olmaktadır. Ayrıca doğu ve güney doğu Anadolu bölgesindeki feodal yapı ile cemaatlerin toplum üzerindeki etkisi kadın eğitimin önündeki en büyük engel olarak önemini korumaktadır(Gelişli, 2004b).

Kısıtlı imkana sahip olan ailelerde erkek çocuğun eğitimine öncelik tanınmaktadır. Birçok köyde ilk beş yıllık eğitim sonrası devam edilebilecek ortaöğretim kurumu bulunmamaktadır. Bu durum, sistem dışında kalan çocuk sayısını arttırmaktadır. Bazı bölgelerde, hava koşullarının ulaşım elverişli olmaması, yatılı okulların olmaması, ailelerin yatılı okulları kız çocukları için uygun görmemesi vb. nedenler eğitimde kesintilere ve devamsızlığa sebep olmaktadır. İlköğretimde görev yapmakta olan öğretmenlerin yalnızca üçte biri kadındır ve büyük çoğunluğu kentler ile kasabalarda görev yapmaktadırlar. Köylerde kadın rol modellerin az oluşu da kız çocuklarının eğitime yönlendirilmesini olumsuz yönde etkilemektedir (BÜKÇAM, 2013).

UNİCEF hazırladığı raporda, Türkiye'deki kız çocuklarının eğitiminin önündeki engeller şu şekilde sıralamıştır; okul ve derslik yetersizliği; okulların genellikle yerleşim yerlerinden uzak olması ve birçok ailenin özellikle kız çocuklarının bu kadar yol gitmesini istememeleri; ailelerin, çocuklarını fiziksel koşulları elverişsiz, örneğin tuvaletsiz, su şebekesi olmayan okullara göndermek istememeleri; birçok ailenin ekonomik güçlük içinde olması; ailelerin yetişkin erkekleri ve erkek çocukları kadınlara ve kızlara göre önde tutan geleneksel önyargıları; çocukları evde çalıştırarak aile gelirine ek katkı sağlama eğilimi; birçok ailenin kızlarının bir an önce evlenmesini eğitimden daha önemli sayması; kırsal bölgelerde kadın rol modellerinin nadiren görülmesi ya da hiç olmaması; orta öğrenim imkânlarının sınırlı olmasının ilköğretime yönelik ilgiyi azaltması olarak sıralanmıştır(UNICEF, 2010).

Türkiye genelinde kızların eğitime ilişkin tutumları ve okula gitmeme nedenlerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmalarda, düşük gelir, kadının düşük statüsü, ailelerin eğitim konusundaki ilgisizliği ve yakın çevrelerinde eğitilmiş insan sayısının azlığı nedenler olarak belirlenmiştir. Kırsal bölgelerde ise bunlara ek olarak yerleşim yerlerine yakın okul bulunmaması ile taşınmalı ve yatılı eğitim uygulamalarındaki sorunlar eğitimi engelleyici etkenlerdir(Tunç, 2009). Türkiye'de zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması kadınların eğitim niteliğinin artışı sağlayacağı muhakkaktır. Ancak çocukların okula devamlarının alınacak tedbirle sağlanması bu durumun belirleyicisi olacaktır. Bu çalışmada,

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:J *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

Türkiye’de kadın eğitiminin tarihsel gelişim süreci ele alınarak, bugünkü durumu belirlenmeye çalışılmıştır.

2.YÖNTEM

Araştırma betimsel nitelikte doküman incelemesine dayanan nitel bir çalışmadır. Araştırmanın verileri; ilgili alan yazını ve Türkiye İstatistik Kurumu ve Milli Eğitim Bakanlığı istatistik verilerinden elde edilmiştir.

3.BULGULAR

3.1.Kadın Eğitiminde Gelişmeler

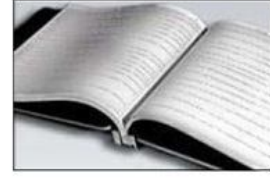
Cumhuriyetin ilanı ile kurulan yeni Türk devleti oluşturmak istediği yeni insan modelini cinsiyet eşitliği üzerine kurmuştur. Atatürk’ünde değişik dönemlerde yaptığı toplantılarda kadın erkek eşitliği, kadınların hakları ve eğitimi konusundaki görüşleri bu durumun teyit etmektedir. 1 Mart 1922 Türkiye Büyük Millet Meclisini açış konuşmasında, “Bir taraftan bilgisizliği ortadan kaldırmaya bir taraftan da memleket evlâdını sosyal ve ekonomik hayatta fiilen etkili ve verimli kılabilmek için gerekli olan ilkel malûmatı pratik bir tarzda vermek, millî eğitim usulümüzün esasını teşkil etmelidir. Ortaöğretimde de eğitim ve öğretim usulünün pratik ve uygulamalı olması esasına uymak şarttır. Kadınlarımızın da aynı tahsil derecesinden geçerek yetişmelerine önem verilecektir” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, 1961).

Atatürk, 21 Mart 1923’de yaptığı konuşmada;

“... Asıl mücadele sahası, kadınlarımız için biçimde ve kılıkta başarıdan çok, asıl zafer kazanılması gereken alan ışıqla bilgi ve kültürle gerçek faziletle süslenip donanmaktır. Ben muhterem hanımlarımızın Avrupa kadınlarının aşağısında kalmayacak, aksine pek çok yönlerde onların üstüne çıkacak nur ve irfanla donanacaklarına asla şüphe etmeyen ve buna kesinlikle emin olanlardanım”(Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, 1961).

Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu 1923 yılını izleyen ilk 10 yılda Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen reformlar, bir yandan kadının yurttaşlık haklarını kazanmasını, diğer yandan Türk toplumunun yeniden yapılanmasını sağlamış, böylece büyük bir toplumsal değişim gerçekleştirilmiştir. Laik hukukun benimsenmesi ile kadınların eğitim, çalışma yaşamı, siyaset gibi kamu alanlarına açılması mümkün kılınmış ve eşitlikçi kamu politikaları ile devlet bu katılımı özendirmiş ve desteklemiştir (ASPB, 2012).

Atatürk’ün belirlediği hedefler doğrultusunda ilerleyen Türkiye Cumhuriyeti yaptığı düzenlemelerde kadınların toplumsal yaşam ve çalışma hayatında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Kemalizm, yeni kuşaklara yeni değerler ve siyasi bilinç kazandırmanın tek yolunu, tüm eğitim ve öğretim kurumlarının birleştirilmesinde bulmuştur(Tan,1994). 1924 yılında kabul edilen, eğitimi tek sistem altında toplayarak kadınlara

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:J *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

erkeklerle eşit eğitim imkânları sağlayan Tevhid-i Tedrisat Kanunu; 1925 yılında kabul edilen Kıyafet Kanunu; 1926 yılında kabul edilen kadınların yasal statüsünü bütünüyle değiştirerek gerek aile içinde gerekse birey olarak eşit haklar sağlayan Türk Medeni Kanunu, Türk kadının toplumsal rol ve statüsünün tanımlayan ve ufkunu belirleyen kanunlar olmuştur. Bunların yanı sıra kadınların yasal

statülerinin eşitlenmesinde diğer önemli aşama ise siyasi hakların kazanılması olmuştur. Türk kadınlarına 1930’da yerel, 1934’te de genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı birçok batı ülkesinden önce tanınmıştır (ASPB, 2012).

Tablo 1’de 1935-2011 yılları arasında yıllara göre okuryazar nüfus ve genel nüfus içindeki oranları verilmiştir.

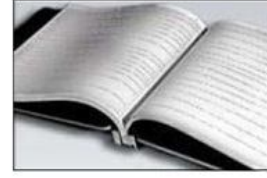
Tablo 1: Genel Okuryazarlık Oranları, 1935- 2011,(TÜİK, 2012a).

(6 ve daha yukarı yaştaki nüfus - Population 6 years of age & over)

Sayım yılı Census year	Toplam Total ⁽⁴⁾			Okur-yazar olmayan oranı Illiteracy rate					
	Toplam Total	Kadın Female	Erkek Male	Toplam Total	%	Kadın Female	%	Erkek Male	%
1935	12 862 754	6 649 478	6 213 276	10 387 105	80,8	5 997 138	90,2	4 389 967	70,7
1940 ⁽¹⁾	14 900 126	7 459 731	7 440 395	11 242 759	75,5	6 495 796	87,1	4 746 963	63,8
1945 ⁽²⁾	15 166 911	7 601 594	7 565 317	10 583 606	69,8	6 321 796	83,2	4 261 810	56,3
1950 ⁽³⁾	17 856 865	8 912 793	8 944 072	11 997 046	67,5	7 144 008	80,6	4 853 038	54,5
1955	19 366 996	9 547 428	9 819 568	11 392 958	59,0	7 078 529	74,4	4 314 429	44,1
1960	22 542 016	11 050 832	11 491 184	13 625 086	60,5	8 300 718	75,2	5 324 368	46,4
1965	25 664 797	12 591 279	13 073 518	13 138 956	51,2	8 450 391	67,2	4 688 565	35,9
1970	29 273 361	14 475 325	14 798 036	12 817 836	43,8	8 424 341	58,2	4 393 495	29,7
1975	33 530 605	16 274 192	17 256 413	12 144 188	36,3	8 048 078	49,5	4 096 110	23,8
1980	37 523 623	18 524 522	18 999 101	12 197 323	32,5	8 394 868	45,3	3 802 455	20,0
1985	43 112 337	21 311 483	21 800 854	9 703 662	22,6	6 770 698	31,8	2 932 964	13,5
1990	49 163 110	24 306 582	24 856 528	9 587 981	19,5	6 808 809	28,0	2 779 172	11,2
2000	59 859 243	29 613 798	30 245 445	7 589 657	12,7	5 732 525	19,4	1 857 132	6,1
2007 ⁽⁶⁾	63 609 441	31 820 721	31 788 720	5 183 861	8,1	4 111 311	12,9	1 072 550	3,4
2008 ⁽⁶⁾	64 241 226	32 070 477	32 170 749	4 930 012	7,7	3 943 222	12,3	986 790	3,1
2009 ⁽⁶⁾	65 049 093	32 436 786	32 612 307	4 640 948	7,1	3 730 553	11,5	910 395	2,8
2010 ⁽⁶⁾	66 133 461	32 978 881	33 154 580	3 987 543	6,0	3 254 623	9,9	732 920	2,2
2011 ⁽⁶⁾	67 045 635	33 602 627	33 443 008	3 171 270	4,7	2 617 566	7,8	553 704	1,7

1935 yılı eğitim istatistikleri incelendiğinde, 5997138 olan kadın nüfusun % 90,2’sinin; 4389967 olan erkek nüfusun % 70,7’sinin, toplam nüfusun % 80’ninin okuma yazma bilmediği anlaşılmaktadır. 2011 yılı verilerine göre kadınların % 7,8’inin, erkeklerin % 1,7’sinin; toplam nüfusa bakıldığında nüfusunun % 4,7’sinin okuma yazma

bilmediği görülmektedir. Cumhuriyet döneminde eğitime yapılan yatırımlarla, her ne kadar kadın nüfus aleyhine bir durum varsa da Türkiye’de okuryazar nüfusta önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu sonuç önemli bir Cumhuriyet kazanımıdır. Grafik 1’de 1935-2011 yılları arasında cinsiyete göre okuryazar oranları verilmiştir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

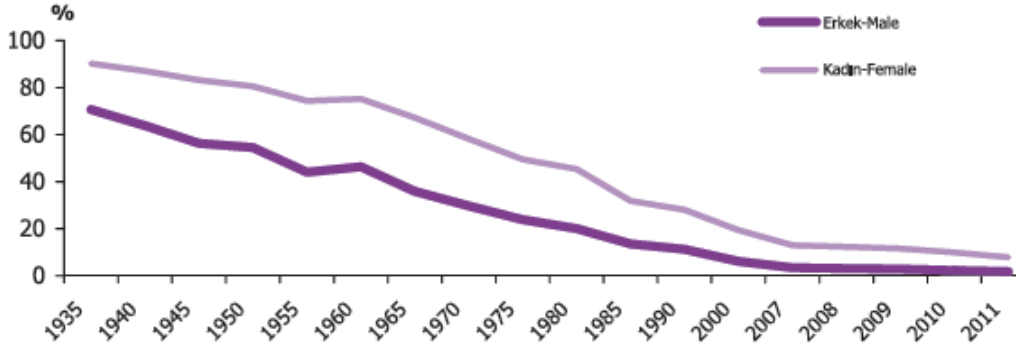
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:I *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

Grafik 1: Cinsiyete göre okuryazar olmayan nüfus oranı, 1935-2011(TÜİK, 2012a).

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları, 1927-2000, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2007-2011

Source: TurkStat, Population Census, 1927-2000, The Results Of Address Based Population Registration System, 2007-2011

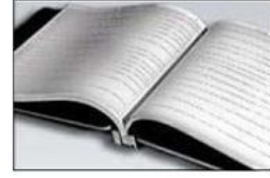
Grafikte, 1935 yılı nüfus verilerine göre kadın nüfusunun büyük bölümünün okuma yazma bilmediği ancak geçen 86 yıllık süreçte kadın nüfusun okuma yazma bilmeyenlerin azaldığı kadınların büyük bölümünün okuma yazma bilir hale geldiği görülmektedir.

Türkiye taraf olduğu Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (1979), Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) ve Pekin Deklarasyonu (1995) gibi birçok sözleşme ile de tüm çocukların, cinsiyet farkı gözetmeden, temel eğitim hakkını uluslar arası düzeyde devlet güvencesi altına almıştır.

Türkiye, kadınların ve çocukların haklarının korunmasına, eğitimlerine yönelik uluslar arası sözleşmelere imza atmıştır(TÜSİAD, 2008). Türkiye, İnsan Hakları Evrensel Beyanname (1948), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslar arası Sözleşmesi (1976), Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesini (1985); Çocuk Hakları Sözleşmesini

(1990), Pekin Deklarasyonunu(1995) yılında imzalanmıştır. Türkiye'nin onayladığı uluslar arası sözleşmelerle eğitim hususunda politikalar geliştirmeyi, yasal düzenlemeler yapmayı, tüm çocukların, cinsiyet farkı gözetmeden, temel eğitim hakkını uluslar arası düzeyde devlet güvencesi altına almış, bu yasaları uygulamaya geçirmeyi taahhüt etmiştir. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, eşit erişim ve eşit fırsat açısından en önemli uluslar arası insan hakları belgelerinden biridir. "Eğitim Hakkı" başlığını taşıyan 10. madde taraf devletlere, eğitimde erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımı önleyen bütün uygun önlemleri alma yükümlülüğü getirmektedir (T.C. BKSGM, 2008) .

Türkiye, CEDAW'a (md. 10) taraf bir ülke olarak, eğitim alanında kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını güvenceye bağlamak üzere, kadına karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için gerekli tüm önlemleri alıp almadığı konusunda hesap vermek yükümlülüğü

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:J *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

altındadır. Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesine sunulan 4. ve 5. Birleştirilmiş Periyodik Türkiye Raporu, kaydedilen ilerlemelere rağmen kadınların tüm eğitim düzeylerinde erkeklerin 'gerisinde' olduğunu kabul etmektedir. 20.01.2005'te Türkiye Raporu'nu görüşen Komite, kadın okumaz yazmazlık oranlarının yüksekliğine, eğitimin tüm düzeylerinde kadınların katılım ve sistemde kalma oranlarının erkeklerin gerisinde oluşuna ve bu eşitsizliklerin kır-kent, bölge ve etnik

farklara göre şiddetlenmesine karşı endişelerini belirtmiştir. Eğitimin kadınların eşitliğini ve ekonomik fırsatlarını geliştirmek ve kalıp yargısal tavırların üstesinden gelmek konusundaki önemini vurgulayan komite, hükümetin kız çocukların ve kadınların eğitsel yoksunluklarını gidermek üzere geçici özel önlemleri kapsayan politikalar geliştirmesini önermektedir(TÜSİAD, 2008).

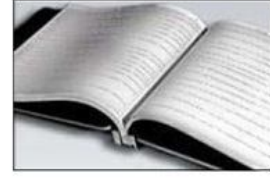
Tablo 2: Okuma-Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+ Yaş), 2011 Türkiye, (ASPB, 2012).

Okuma-Yazma Durumu	Kadın	Erkek	Toplam
Okuma-Yazma Bilmeyen	2.617.566	553.704	3.171.270
Okuma-Yazma Bilen	29.876.706	32.013.033	61.889.739
Bilinmeyen	948.736	1.035.890	1.984.626
Toplam	33.443.008	33.602.627	67.045.635

Tablo 2'ye göre, okuma-yazma bilmeyen her 10 kişiden 8'ini kadınlar oluşturmaktadır. On beş yaş üzerinde yetişkin nüfus içinde kadın okumaz-yazmazlık oranı ise % 9,8'dir. Genele bakıldığında, okuma yazma bilmeme oranı her iki cinsiyet içinde "genç yaş gruplarından ileri yaş gruplarına", "kentsel nüfustan kırsal nüfusa" ve "batı bölgelerden doğu bölgelerine" gidildiğinde, artış sergilemektedir. Ancak, bu değişkenlerin her koşulda kadınlar üzerindeki etkisi erkekler üzerindeki etkisinden daha büyük olmaktadır (ASPB,2012).

Kadınların öğretim kademelerine göre okullaşma oranlarında da yıllara göre önemli ilerlemeler olmuştur. Ancak Uluslar arası veriler incelendiğinde Türkiye'nin kadın okuryazarlıkla ilgili

durumu iyi değildir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ölçmekte kullanılan temel uluslararası ölçülerden olan, Toplumsal Cinsiyet İlişkili Kalkınma Endeksinin (Gender-Related Development Index-GDI)yaşam beklentisi ve fert başına gayrisafi yurtiçi hâsıla ile birlikte üç temel göstergesinden biri eğitimidir. BM Kalkınma Programının (UNDP) 2000 yılı İnsani Gelişim Raporu'nun Toplumsal Cinsiyet İlişkili Kalkınma Endeksinde 174 ülke arasında 69. sırada olan Türkiye, 2007-2008 Raporu'nda 177 ülke arasında 79'uncudur. Türkiye, yetişkin okuryazarlık oranlarındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğine göre, aynı endekste 152 ülke içinde 111'inci sıradadır. Türkiye'nin insani gelişmişlik sıralamasındaki (Human Development Index/HDI) yeri ise 177 ülke içinde 84. Sırada, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla'ya (GSYİH) göre 174 ülke içinde

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:I *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

66. Sıradadır. Eğitimin çok büyük ağırlık taşıdığı İnsani Gelişmişlik Endeksi değerlerinde Türkiye'yi aşağı çeken

etkenlerden birinin cinsiyet eşitsizliği olduğu görülmektedir(TÜSİAD, 2008).

Tablo 3: Kadın Okullaşma oranı, 1994-1995, 2011-2012, (TÜİK, 2012a).

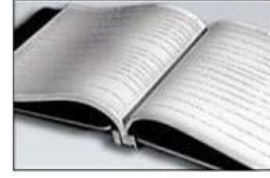
YILLAR	OK.ÖNC.EĞT	İLKÖĞRETİM	ORTAÖĞRET.	YÜK. ÖĞRET.
1994-95		87.28	30.89	7.35
1995-96		86.79	33.21	8.07
1997-98		- 78.97	34.16	9.17
1999-20		88.45	36.52	10.52
2005-06		87.16	51.95	17.41
2009-10	37.91	97.84	62.21	29.55
2012-13	38.33	98.92	92.98	69.31

Tablo 3’de yaklaşık son yirmi yıla göre kadın nüfusun okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta ve yükseköğretim okullaşma oranları verilmiştir. 1994-95 öğretim yılında ilkokullarda % 87 olan okullaşma oranı, 2012-2013 öğretim yılında % 99’ a çıkmıştır. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkması ile birlikte nerdeyse çağ nüfusunun tamamına yakını ilkokul düzeyinde okullaşma oranına sahip olmuştur. İlköğretim düzeyi incelendiğinde zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarıldığı 1997-98 öğretim yılında % 79 olan okullaşma oranı, 2012-2013 öğretim yılında % 93’e ulaşmıştır. Ortaöğretim düzeyinde bakıldığında 1994-95 öğretim yılında % 31 olan okullaşma oranı, 2012-2013 öğretim yılında % 69 a ulaşmıştır. Yükseköğretim de okullaşma oranları incelendiğinde 1994-95 öğretim yılında % 7 olan okullaşma oranı, 2012-2013 öğretim yılında % 38.6 a ulaşmıştır. Son on sekiz yılda görüldüğü üzere kadın nüfusun okullaşma oranlarında oldukça üst düzeyde artışlar sağlanmıştır.

Türkiye’nin birçok yöresinde çocukların okullaşma oranı çok düşüktür ve bu durum

özellikle kızlar için geçerlidir. Nüfusun cinsiyete göre dağılımında eşitlik olmasına karşın, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, geleneksel olarak, gerek kamusal yaşamda gerekse aile içinde hala görülebilmektedir. Ataerkil aile yapılarında yetişkin erkeklerin ve erkek çocukların gereksinimlerine kadınlara ve kızlara göre öncelik tanınmakta, hatta kadınlar ve kız çocuklar arasında bile ayırım yapıldığı görülmektedir (Adıgüzel, 2013). Kadın okumaz-yazmazlığının bölgesel dağılımı da dikkatle üzerinde durulması gereken diğer bir önemli noktadır. Okumaz-yazmazlık, güneydoğu’dan kuzeybatı’ya doğru gidildikçe azalmaktadır. En çarpıcı okumaz-yazmazlık oranı % 39 ile Güneydoğu’da görülmekte, bunu % 35 ve % 21 ile Doğu ve Karadeniz Bölgeleri izlemektedir (UNICEF, 2003).

Cinsiyete bağlı eşitsizlikler, kırsal alanlarda kentsel alanlara göre daha belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Okuma yazma oranlarına bakıldığında; okur yazar olmayan kadınların oranının kentsel alanlarda % 16.6 olmasına karşılık, bu oranın kırsal alanlarda % 30.8 oranına

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:J *** ID:54 K:109

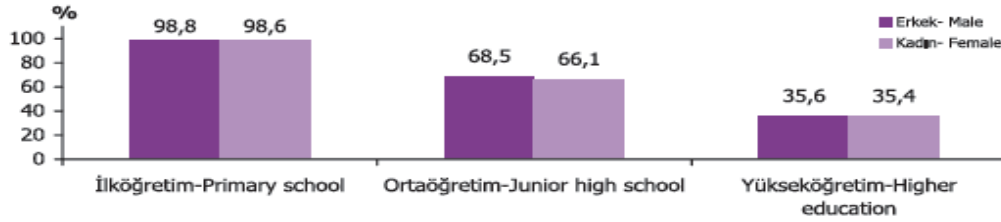
<http://www.akademikbakis.org>

çıktığı görülmektedir. Erkekler için aynı oranlar kentsel alanlarda % 3.9, kırsal alanlarda ise % 9 düzeyindedir. Hala devam etmekte olan kırdan kente ve doğudan batıya göç nedeniyle okuryazar olmama ve düşük eğitim düzeyi sorunu kentlere taşınmıştır. Göç alan kentlerde ve metropoliten alanlarında, özellikle de gecekondu alanlarında kadınların okuryazar olmaması ve eğitime erişim

olanaklarına sahip olamamaları ciddi sorunlar oluşturmaktadır (UNICEF, 2003). Okuma yazma bilmeyen kadınların 2 milyonu 50 ve üzeri yaş grubundadır. 6-24 yaş grubunda ise okuma yazma bilmeyen 72 bin kadın bulunmaktadır (ASPB, 2012).

Grafik 2'de 2011-2012 yılı istatistiklerine göre kadın ve erkek nüfusun okullaşma oranları karşılaştırılmalı olarak verilmiştir.

Grafik 2: Okullaşma oranı, 2011-2012, Schooling ratio, 2011-2012, (TÜİK, 2012a).

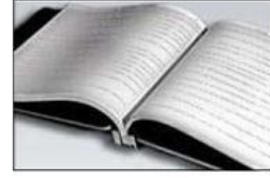
Kaynak: TÜİK, Milli Eğitim İstatistikleri

Source: TurkStat, National Education Statistics

2011-2012 öğretim yılında eğitim seviyelerine göre okullaşma oranlarında kadın ve erkek arasında fark gözlenmemektedir. Yükseköğretimde okullaşma oranı 2011-2012 döneminde kadınlarda % 35,4, erkeklerde % 35,6'dır. 2011-2012 öğretim yılı verilerine göre kız ve erkek nüfusun ilk, orta ve yükseköğretimdeki okullaşma oranının denk olduğu görülmektedir. Türkiye

genelinde yükseköğretimdeki kadın net okullaşma oranına bakıldığında, kadınların 2001/02 yılında % 12,1 iken, 2010/11 öğretim yılında % 32,65'e yükselmiştir. 2011/12 yılı itibarıyla üniversitede eğitimini sürdüren 4.315.836 öğrencinin % 45'ini (1.973.303) kadınlar oluşturmaktadır (ASPB, 2012).

Grafik 3: Bitirilen son öğrenim kurumuna göre cinsiyet oranı, 2011 (TÜİK, 2012a).

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

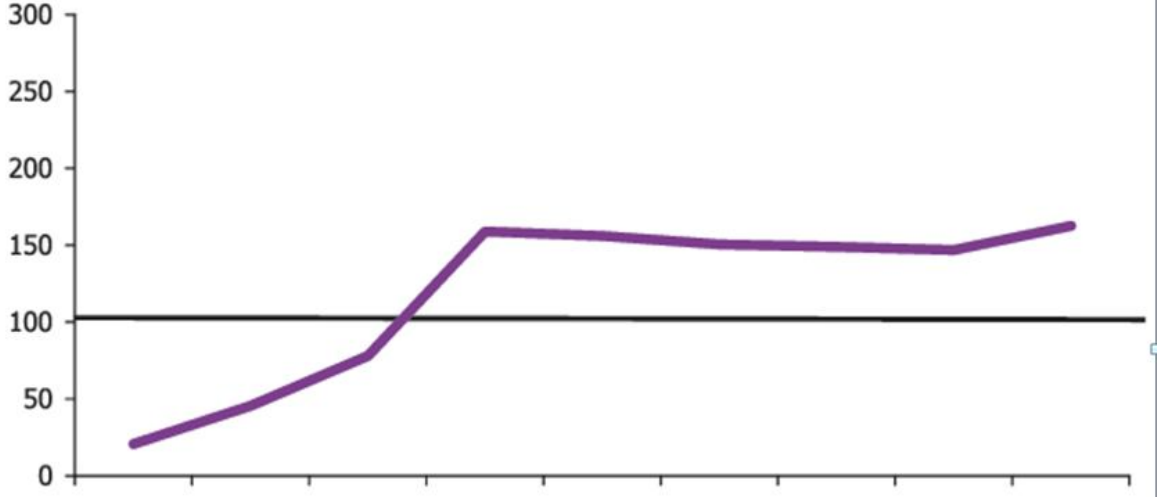
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:I *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

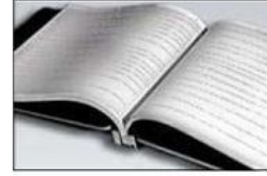
(25 + yaş- 25+ age)

2011 yılında 25 yaş ve üst grup okuryazar olmayan her 100 kadına karşılık 21 erkek okuryazar değildir. İlköğretim mezunu her 100 kadına karşılık 179 erkek ilköğretim mezunu, lise ve dengi okul mezunu her 100 kadına karşılık 151 erkek lise ve dengi okul mezunu, yüksekokul mezunu her 100 kadına karşılık 149 erkek yüksekokul mezunudur. Bu verilere göre erkek ve kadın eğitim durumları arasında erkeklerin lehine bir durum olduğu görülmektedir. BM Kalkınma Programı (UNDP)'nin 2000 yılı İnsani Gelişme Raporu, eğitime erişim kategorisinde, kadınlarla erkekler arasındaki farkı, ilk, orta ve

yükseköğretimdeki kadın/erkek oranlarıyla belirlemektedir. Herhangi bir ülkenin uzun vadede kadınlarla erkeklere eşit olarak eğitim verme yeteneği ise kadın ve erkek okuryazarlığının orantılandırılmasıyla hesaplanmaktadır. 2006'da, dünya nüfusunun % 90'ını oluşturan 115 ülkeyi kapsayan Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi'nin genel sıralamasında 105. sırada yer alan Türkiye, eğitime erişimde 92. sıradaydı. Türkiye 2007'de ise sayısı 128'e ulaşan ülkelerin genel sıralamasında 16 sıra daha düşerek 121., eğitime erişimde ise 111. sırada kalmıştır(TÜSİAD, 2008).

Grafik 4: Cinsiyete göre yükseköğretim alanları, 2011-2012 (TÜİK, 2012a).

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

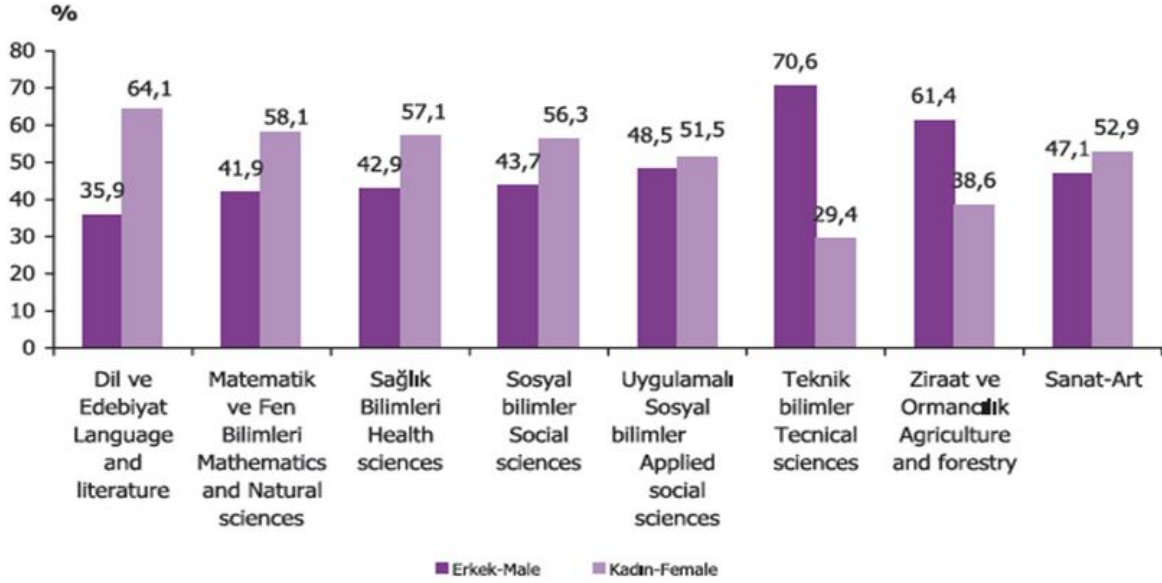
Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:J *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

Grafik 4’de Cinsiyete göre yüksek öğretim alanlarındaki öğrenci dağılım oranları verilmiştir. Grafiğe göre 2011-2012 akademik yılında yüksek öğrenim alan seçiminde erkek öğrenciler tarafından teknik bilimler daha çok tercih edilirken, kız öğrenciler ağırlıklı olarak dil, edebiyat,

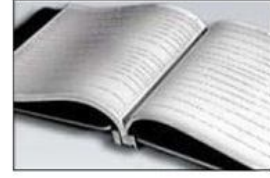
sanat, sağlık bilimleri, matematik ve fen bilimleri, sosyal ve uygulamalı sosyal bilimler alanlarını tercih ettikleri görülmektedir. Teknik bilimlerde öğrenim gören erkek öğrenciler, kız öğrencilerin yaklaşık 2.4 katına sahiptir.

Tablo 4: Yaygın eğitim kurumuna göre kadın kursiyer sayısı, (TÜİK, 2012c).

Kurslar	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Pratik Kız Sanat Okulları	2417	28964	733
Olgunlaşma Enstitüsü	2	1219	39
Halk Eğitim Merkezi	1348989	2202893	1555793
Mesleki Eğitim Merkezi	243839	51914	233597
Özel Dershaneler	600903	610526	613968
Özel Eğitim	9180	7542	14279
Kuran Kursları	13550	187288	14826

Tablo 4’te yaygın eğitime devam etmiş kadın sayılarının dağılımı verilmiştir. Yıllara göre bakıldığında en yüksek oranda devam edilen kursların, Halk Eğitim Merkezlerinde düzenlenen kurslar olduğu, ikinci sırada merkezi geçiş sınavlarına hazırlanmak amacıyla özel dersanelerin, üçüncü sırada ise mesleki eğitim

merkezlerince açılan meslek edindirme kursları olduğu görülmektedir. MEB 2010/2011 öğretim yılı verilerine göre yaygın eğitim kapsamında açılan kurslarda eğitim gören 8.524.527 kursiyerin 4.379.869’unu (% 51,3) kadınlar oluşturmaktadır. Halk Eğitim Merkezlerinde açılan kurslardan

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:J *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

faýdalanan 3.588.355 kursiyerin % 61'ini; Mesleki Eğitim Merkezlerinde açılan kurslardan faydalanan 284.543 kursiyerin % 18'ini(TÜİK, 2009-2010); kız teknik öğretim okullarında açılan kurslardan faydalanan 52.549 kursiyerin ise % 90'mı kadınlar oluşturmaktadır(ASPB, 2012). Yaygın eğitim, örgün eğitimin yanında ve dışında, bilgi, beceri, meslek kazandırmaya ve bireysel ve toplumsal gelişmeyi sağlamaya yönelik tüm programlanmış eğitim etkinliklerini kapsar. Türkiye'de kadınları kapsayan yaygın eğitim etkinliklerinin çokluğu ve çeşitliliği dikkat çekicidir. MEB'in halk eğitim merkezleri,

mesleki ve teknik eğitim veren okul/kurumları aracılığıyla gerçekleştirdiği yaygın eğitim etkinliklerine ek olarak pek çok sivil toplum örgütü gönüllü olarak kadınlara yönelik okuma yazma, beceri ve meslek edindirme kursları vermekte, belediyeler ücretsiz benzer kurslar düzenlemekte, GAP İdaresi Başkanlığının Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) ve Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı Toplum Merkezleri yine benzer faaliyetlerde bulunmaktadır (ASPB, 2012).

Tablo 5: Lisansüstü eğitime göre yükseköğretimde öğrenci sayısı (ÖSYM,2013)

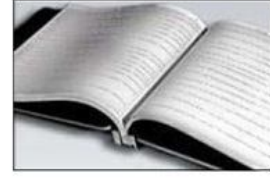
Yıllar	Yüksek Lisans		Doktora	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
2000-2001	42806	22270	14026	7763
2001-2002	47147	26386	14431	8134
2002-2003	49899	32585	14540	8688
2003-2004	52662	37671	15228	9663
2004-2005	53151	39711	16442	10951
2005-2006	62219	46870	19752	12823
2006-2007	62639	46359	19977	13857
2007-2008	57378	47095	20039	15031
2008-2009	57807	52038	19942	16004
2009-2010	75075	64968	25330	19438
2010-2011	67595	58773	24220	19185
2011-2012	95498	73513	29799	22160

Tablo 5'te lisansüstü eğitime devam eden kadın ve erkek sayıları verilmiştir. 2000-2001 öğretim yılında yüksek lisans eğitimi yapan kadın sayısı 22270 iken bu sayı 2011-2012 öğretim yılında 73513'e ulaşmıştır. Yine 2000-2001 öğretim yılında 7763 kadın doktora eğitimi yaparken bu sayı 2011-2012 öğretim yılında 22160 ulaşmıştır. Son on yılda lisansüstü eğitim yapan kadın sayısı yaklaşık üç kattan fazla

artmıştır. Kadınların akademik çalışmalara da ilgi gösterdiklerini görüyoruz.

3.2.Kadın Eğitiminde Sorunlar

Türkiye'nin, kadın okuryazarlık oranının dünya ortalamasını ve gelişmekte olan ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye; Güney Asya, Arap ülkeleri ve Sahra Güney Afrika ortalamalarını geçmiş olmasıyla

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:J *** ID:54 K:109

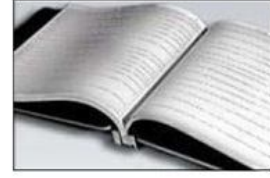
<http://www.akademikbakis.org>

olumlu olarak değerlendirilebilecektir. Türkiye'deki kadın okuryazarlığı oranları İran (% 70), Irak (% 64), Suriye (% 74) gibi komşu İslam ülkelerindeki ortalamaların da üzerindedir. Buna karşılık Türkiye, Yunanistan (% 94), Bulgaristan (% 98), Azerbaycan (% 98) gibi sınır komşularından çok geridedir. Üstelik yukarıda da belirtildiği gibi kadınlarla erkekler arasındaki fark, belirgin bir biçimde sürmektedir. AB ülkelerinden yalnızca dördünde okumaz yazmazlık sorunu bulunduğu ve Türkiye'deki okumaz yazmazların sayısının bunların hepsinin toplamından fazla olduğu bildirilmektedir. 2015 yılında AB ülkelerinde 1 milyon dolayında okumaz yazmaz nüfus olacağı beklenirken bu sayının Türkiye'de çoğunluğu kadın olmak üzere, 4.9 milyona varacağı öngörülmektedir. Birleşmiş Milletler kestirimleri de, 2015'te Türkiye'deki yetişkin okur-yazarlık oranlarının erkekler için % 97'ye ulaşırken kadınlar için % 86'da kalacağını göstermektedir(TÜSİAD, 2008).

Türkiye'de kadın, kendi kişiliğini ortaya koyabilme ve birey olabilme uğraşında erkeğe oranla daha büyük sorunlar yaşamaktadır. Günümüzde hızla değişen dünya koşulları içerisinde kentleşme, eğitim, sağlık, göç, ulaşım ve teknolojideki gelişmelere karşın kadınların toplumsal rolleri, aile içi ve dışı ilişkileri, kararlara katılımları ve evlilik örüntüleri değişse de erkeklere oranla kalkınmanın getirdiği kazanımlardan daha az yararlanmaktadır (Ereş, 2006).

Ulusal bütçe, aile, sivil toplum kuruluşları ve diğer kurum ve kuruluşlar tarafından eğitime ayrılan kaynaklardan yararlanma konusunda kadın ve kız çocukları aleyhine eşitsizlikler söz konusudur. Özellikle eğitime katılım oranını ve öğrenci başarısını artırmaya yönelik destek mekanizmalarından objektif olarak yararlandırmayı sağlamak üzere öğrencilerin ailelerinin toplumsal ekonomik gereksinim düzeyinin saptanmasını sağlayacak toplumsal cinsiyet göstergeleri bulunmamaktadır(TÜSİAD, 2008).

Toplum içinde kadına yönelik olumsuz algının yaygın nedeni, kültür ve adetler çerçevesinde yerleşiklik kazanmış bazı önyargılardır. Pek çok toplum, kız çocuk söz konusu olduğunda, farklı ve ayrımcı bir değerler ve beklentiler kümesini devreye sokmaktadır. Geleneksel inanç ve uygulamaların halen güçlü olduğu yerlerde, kızlardan çok genç yaşlarda yalnızca ev kadınlığıyla ve çocuk bakımıyla ilgilenmeleri istenebilmekte kız çocuk yaygın bakış açısıyla, kendi başına bir birey olarak değil, önce kendi ailelerinin, ardından gelin gittiği ailenin mülkü olarak görülmektedir. Kısaca kız çocuk ve kadın, ileride nasıl gelişeceğine değil, şu an ailesi için neler yapabileceğine önem veren sistem içindedir(Bener, 2009). Okul çağı dışındaki kızların ve kadınların toplumsal yaşamın eşit bir birey olabilmeleri için özellikle yaygın eğitim ve mesleki eğitime önem verilmesi gereklidir. Kırsal kesimde ya da kentte iş gücüne katılmayan kadınların sektörel gelişmeler de dikkate alınarak iş bölümüne katılmalarını sağlayabilecek mesleki yaygın eğitime katılmalarını sağlayıcı

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD:J *** ID:54 K:109*

<http://www.akademikbakis.org>

stratejiler geliştirilmelidir. Bu kapsamda bölgesel sektörel gelişim, kadınların çalışabilecekleri öncelikli alanlar açısından araştırmalara dayalı stratejiler izlenmeli ve uygun mesleki eğitim programları uygulanmalıdır(Taşpınar, 2013).

Kadınların, toplumun her katmanında erkelerle aynı oranda yer almadığı bir gerçektir. Bunun temel nedeni, kadın eğitimi alanındaki sorunlarda gizlidir. Tarih boyunca, kadının eğitimi ile ilgili sorunlar hemen hemen bütün ülkelerde ilk sıralarda yer almıştır. 21.yüzyıl Türkiye'sinde, kadınların eğitim alanında erkekleri geriden izlemeleri, sağlıklı bir toplum, dengeli ve tutarlı bir aile yapısını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Türkiye'de, bütün olumlu çabalara rağmen, başta eğitim olmak üzere birçok alanda kadın ile ilgili eşitsizlikler söz konusudur (Seven, Engin, 2007).

Türkiye, ilk ve ortaöğretimde cinsiyet eşitliğinin sağlanması bakımından UNESCO'nun Herkes için Eğitim 2015 hedefini gerçekleştirme riskli görülen 24 ülkeden birisidir. İlköğretimde kızların okullu olmasına önem verilmesi gerektiği vurgusunun yapıldığı Milli Eğitim Bakanlığı'nın stratejik planında, özellikle ortaöğretim seviyesinde eğitime erişimde kız-erkek brüt okullu olma oranları arasındaki farkın 2014 yılı sonuna kadar % 2'nin altına düşürülmesi hedeflenmiştir (Demir, Çobanoğlu,2013).

Unesco 2010' a göre artan milli gelirine rağmen eğitimde fırsat eşitliği alanında istenilen düzeyde gelişme gösteremeyen Türkiye'de ülke çapında fakir ailelerden gelen kızların % 6'sı ortalama iki yıldan

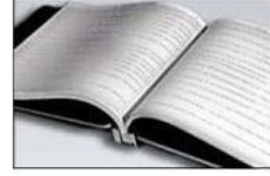
daha az eğitim görmekte ve bu oran Doğu illerinde yaşayan ve yerel dilde konuşan kızlar arasında %43'e kadar yükselmektedir (Demir, Çobanoğlu, 2013).

Araştırmalar, kadınların eğitiminin insan gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Eğitim almış bir kadın, kendi sağlığı ile çocuklarının beslenme, temizlik, hastalıklardan korunma, aşı, eğitim konularında daha bilinçli ve duyarlı davranarak hem kendisinin hem de çocuklarının hayatta kalma şanslarını artırmaktadır. Böylece bebek/çocuk ve anne ölüm oranları düşmektedir. Ayrıca eğitim almış bir kadın istediği zaman, bakabileceği kadar çocuk doğurma eğilimindedir. Bunlara ek olarak, kadının eğitilmiş olması, aile içi ilişkilerde daha çok söz sahibi olmasını sağlayacak ve diğer alanlarda da cinsiyetler arası eşitsizliğin azalmasına yol açacaktır(Adıgüzel, 2013)

3.3.Kızların Eğitimine Yönelik Projeler

Milli Eğitim Bakanlığı ile çeşitli sivil toplum kuruluşları kız çocuklarının eğitim düzeylerini artırmak, yurt ve burs imkanları sağlamak amaçlı kampanyalar düzenlemektedir. Bu kampanyalardan bazıları;

Baba Beni Okula Gönder; Baba Beni Okula Gönder Kampanyasının amacı Türkiye'de ekonomik yetersizlik ve aile baskısı gibi nedenlerle okulla bağlantısını koparmak zorunda kalmış kızlarımızın yeniden okula kazandırılmasıdır. Bu kızlarımızın önemli bir bölümü de aileleri okula göndermek istediği halde köylerinde okul bulunmadığı, okul bulunan en yakın yerleşkede ise yurt olmadığı için okula

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:J *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

devam edememektedir. Kampanya, okula devam edecek kızlarımız için kız yurtları yapımını ve burs sağlanmasını amaçlamaktadır. Böylece kızlarımızın okuyan, düşünen, karar veren bireylere dönüşmesi amaçlanmaktadır. Elbette en önemlisi, kadınlarımızın işgücüne ve karar mekanizmalarına katılımlarının sağlanmasıdır (<http://www.bbog.org>).

Haydin Kızlar Okula; Haydi Kızlar Okula! Kız Çocuklarının Okullulaşmasına Destek Kampanyası Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti-UNICEF 2001-2005 Ana Uygulama Planı kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı ile UNICEF arasında imzalanan protokol gereği 17 Haziran 2003 tarihinde Van ilinde, UNICEF Genel Direktörü Carol BELLAMY ve Milli Eğitim Bakanı Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK tarafından başlatılmıştır. Kampanya ilk yılında kız çocuklarının okullulaşma oranlarının en düşük olduğu 10 doğu ve güneydoğu ilinde başlatılmıştır. 2004 yılında 23 il daha eklenmiş, 2005 yılında bu sayı 53 ile çıkarılmıştır. 2006 yılında ise kampanya 81 ile yaygınlaştırılmış ve faaliyetler yürütülmeye devam etmektedir (<http://haydikizlarokula.meb.gov.tr>)

Kardelen Eğitim Kampanyası; 28 Ağustos 2000 tarihinde Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı, Turkcell ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği tarafından düzenlenen bir basın toplantısıyla kamuoyuna duyurulan proje, Türkiye genelinde, okuma azmi ve kararlılığı gösteren 5.000 kız öğrenciyi kapsamaktadır.

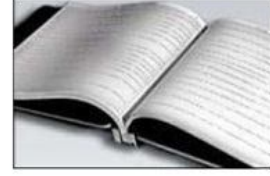
"Kardelenler" projesinde, ailelerinin maddi yetersizliği nedeniyle öğrenimlerine devam edemeyen kız çocuklara eğitimde fırsat eşitliği sağlanması ve kızlarımızın meslek sahibi, ufku açık "birey"ler haline

gelmeleri amaçlanmaktadır. 2000 yılından itibaren proje dahilinde yaklaşık; 12.300 öğrenciye burs verildi. 6300 öğrenci liseden mezun oldu, 900 öğrenci üniversiteyi kazandı, 67 öğrenci üniversiteden mezun oldu(<http://www.cydd.org.tr>).

4. SONUÇ

Kadın eğitiminin bugünkü durumunu belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

1. Türkiye’de kadın nüfusun Cumhuriyetin ilanından sonra sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitimsel kazanımlara sahip olduğu, haklar elde ettiği ancak bu gelişmeler yeterli olmamıştır.
2. Cumhuriyetin başlangıç yıllarında kadınlarda okuryazarlık oranı oldukça düşük iken, eğitime yapılan yatırımlar ve kanuni düzenlemelerle eğitime devam sağlanarak bu oran günümüzde büyük bir artış göstererek % 92’lere ulaşmıştır.
3. Okullaşma oranları incelendiğinde, kadın okul çağı nüfusunun; okul öncesi eğitimde üçte birinin, ilköğretimde yaklaşık tamamının, ortaöğretimde çağ nüfusunun yarısından fazlasının, yüksek öğretimde ise yaklaşık üçte biri okullaşmıştır.
4. Yüksek öğretimde öğrenim gören kız öğrencilerin daha çok dil, edebiyat, sanat, sağlık bilimleri, matematik ve fen bilimleri, sosyal ve uygulamalı sosyal bilimler alanını tercih etmektedir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:I *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

5. Türkiye'deki kadın okuryazar oranlarının dünya ve batılı gelişmiş ülkeler sıralamasından daha geride olduğu belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, A. (2013). Kız Çocuklarının Okullulaşma Engelleri ve Çözüm Önerileri (Şanlıurfa Örneği), *Ekev Akademi Dergisi*, 17(56),325-343

Akyüz, Y. (1999). Osmanlı Son Döneminde Kızların Eğitimi ve Öğretmen Faika Ünlüer'in Yetiştirilmesi ve Meslek Hayatı, *Milli Eğitim Dergisi*,143.
http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/143/icind_ekiler.htm. Erişim:11.07.2013

Akyüz, Y. (2013).Türk Eğitim Tarihi, Ankara: PegemA Yayıncılık

ASPB. (2012). Türkiye'de Kadının Durumu, Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri.(1961).Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Cilt,1-3, Ankara

Aydoğan, S. (2013). Kız Çocuklarının Eğitimi,
http://paukardelenler.blogspot.com/2013.04.01_archive.html

Baba Beni Okula Gönder Kampanyası,
http://www.bbog.org/sss_frame.html#01. Erişim: 18.09.2013

Bener, Ö. (2009). Annelerin Kız Çocukların Eğitimi Konusunda

Görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6.2, 45-59.

Bükçam, (2013). 11 EKİM DÜNYA KIZ ÇOCUKLARI GÜNÜ, Başkent Üniversitesi Kadın-Çocuk Sağlığı Ve Aile Planlaması Araştırma Ve Uygulama Merkezi.
http://www.baskent-ank.edu.tr/tibbibrimler/halk_sagligi/dunya_kiz_cocuklari_gunu.pdf.Erişim: 03.09.2013

CHP, (2012). Eğitim, Kültür ve Spor Veritabanı 2010 Sonuçları,
<http://chpkadin.chp.org.tr/2012/01/11/kadinin-egitim-sorunu-ve-bizim-gorevimiz/> Erişim: 11.05.2013

ÇYD, (2013). Kardelenler, <http://www.cydd.org.tr/egitimdestekkampanyalari.blogcu.com>. Erişim: 10.08.2013

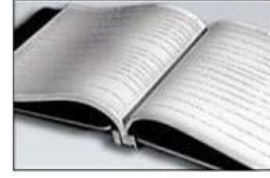
Ereş, F. (2006). Türkiye'de Kadının Statüsü Ve Yansımaları, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 19,40-52

Ergün, M. (1996). İkinci Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914), Ankara: Ocak Yayınları

Ergün, M. (1997). Atatürk Devri Dönemi Eğitimi, Ankara: Ocak Yayınları.

Gelişli, Y. (1999). “Darülfünun'un Kuruluşu ve Gelişimi, Ankara: *Milli Eğitim Dergisi*, 143, 129-131

Gelişli, Y. (2000). “Osmanlı Öğretim Kurumları'ndan İdadiler”, Ankara: *Türk Kültürü Dergisi*, 444, 196-208

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD:I *** ID:54 K:109

<http://www.akademikbakis.org>

Gelişli, Y. (2002). “Osmanlı Devleti İlköğretim Kurumlarından Sıbyan Mektepleri (Kuruluşu, Gelişimi, Dönüşümü”, *Türkler, Yeni Türkiye* Yayınları, 15, 35-43

Gelişli, Y. (2004a). “Yüksek Öğretmen Okullarının Kuruluşu ve Gelişimi”, *Mesleki Eğitim Dergisi*, 5(6),27-58

Gelişli, Y. (2004b). “Sınıf Yönetiminde Aile ile İşbirliği”, Sınıf Yönetimi, (ed. Erçetin, Ş., Özdemir, Ç.), Ankara: Asil Yayıncılık

Gelişli, Y. (2005a). Osmanlı Devletinde Rüşdiye Açılması ve Bu Okullara Öğretmen Ataması ile İlgili Uygulamalar, *Mesleki Eğitim Dergisi*, 7(13), 1-19

Gelişli, Y. (2005b). “Education of Women from Ottoman Empire to Modern Turkey”, *Bulgarian Historical Review*,1-2, 104-119

Gözütok, D. (1972). Kadın ve Eğitim, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(28), 43-47

Haydin Kızlar Okula Kampanyası:
<http://haydikizlarokula.meb.gov.tr/organizasyon.php>. 16.11.2013

Koçer, H.A. (1991). Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

MEB. (1992). 2000’li Yıllar Öncesinde Türkiye’de Kadın Eğitimi, Ankara: MEB Yayınları

Demir, E. C., Çobanoğlu, R. (2013). Kızların Okullulaşmasının Önündeki Engeller Ve Çözüm Önerileri Alan Araştırması Raporu MEB.

ÖSYM. (2013). 2012 - 2013 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri.
<http://www.osym.gov.tr/belge/1-19213/2012-2013-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri.html>
Erişim: 05.01.2013

Seven, M.A., A.O Engin. (2007). Türkiye’de Kadının Eğitimi Alanındaki Eşitsizlikler, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1),177-188

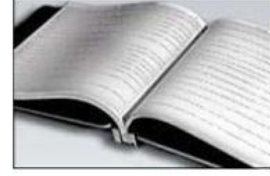
Tan, M. (1994). Toplumsal Değişim ve Eğitim: Kadın Bakış Açısından, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27(1),83-96

Taşpınar, M. (2013).Kadın İşgücünün Mesleki Eğitimi,
http://kizlarinegitimi.meb.gov.tr/files/img/mesleki_egitim_kadin.pdf

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008). Politika Dokümanı Kadın Ve Eğitim, Ankara

Tunç, A.İ. (2009). Kız Çocuklarının Okula Gitmeme Nedenleri Van İli Örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt:V1, Sayı:I, 237-269.

TÜİK.(2012b). Milli Eğitim İstatistikleri, 2012, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu, Matbaası

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD:J *** ID:54 K:109*

<http://www.akademikbakis.org>

TÜİK. (2012a). İstatistiklerle Kadın, 2012,
Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu,
Matbaası

TÜİK. (2012c). Milli Eğitim İstatistikleri
(Yaygın Eğitim), 2012, Ankara:
Türkiye İstatistik Kurumu, Matbaası

TÜİK. (2013a). İstatistiklerle Türkiye,
Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu
Matbaası

TÜİK. (2013b). İstatistik Göstergeler
(1923-2011), Ankara: Türkiye
İstatistik Kurumu, Matbaası

TÜSİAD ve KAGİDER. (2008).
“Cinsiyet Eşitsizliği Raporu;
Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm
önerileri”,
<http://www.porttakal.com/haber>.
Erişim tarihi: 05.01.2013

UNICEF. (2003). Eğitimin Toplumsal
Cinsiyet Açısından İncelenmesi,
Türkiye 2003
http://www.unicef.org/turkey/gr/_ge21ja.html Erişim: 02.05.2013

UNICEF. (2010). Dünya Çocuklarının
Durumu.
http://www.unicef.org/turkey/dn/_ge
29